

Banjul

çeşitli seviyede okullar vardır. En çok ticaret yaptığı ülke İngiltere'dir.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Bernard, "Afrique septentrionale et occidentale", *Géographie Universelle*, Paris 1939, XI, 458, 478; J. D. Fage, *A History of West Africa*, Cambridge 1969, s. 1331; *Gelişim Büyük Coğrafya Ansiklopedisi*, İstanbul 1981, VI, 1640; J. S. Trimingham, *A History of Islam in West Africa*, Oxford 1985, s. 228; R. J. Harrison Church, "The Gambia", *Africa South of the Sahara 1988*, London 1987, s. 480, 484; *EAm.*, III, 351-352; C. I. J., "Bathurst", *EBr.*, III, 278-279.

ŞİRRI ERİNÇ

BANKİPÜR

(بانكپور)

Hindistan'da Patna şehrinin kütüphanesiyle ünlü batı kesimi.

fusunun öteki yarısını tamamlar. Bunlardan İngiliz geleneklerini ve Protestanlığı benimsemiş eski sömürge dönemi kölelerinin soyundan gelen Akular, sayılarının azlığına rağmen (ülke nüfusunun % 1 kadarı), halkın % 85'i müslüman olan ülkede en önemli mevkileri ellerinde tutmakta ve her alanda etkili olmaktadır; devletin resmî dili de İngilizce'dir.

Gambia'nın en kalabalık şehri olan Banjul, aynı zamanda ülkenin en önemli endüstri ve ticaret merkezi, en işlek limanı ve en büyük eğitim-öğretim merkezidir. Nüfusu da yavaş olmakla beraber kazandıgı öneme paralel biçimde giderek artmıştır (XX. yüzyıl başlarında 10.000, 1946'da 21.000, 1963'te 28.000, 1971'de 37.000, 1983'te 44.500). Şehir taşıdığı önemi her şeyden önce Gambia nehrinin ağzındaki deniz, nehir, kara ve hava yolları bakımından çok elverişli olan konumuna borçludur. Her ne kadar Gambia nehri halicinin girişinde bir kum topuğu (sığılık) varsa da bu topuğun bulunduğu yerde bile nehrin derinliği 8 m. kadardır. Bu sebeple 2000-3000 tonluk açık deniz gemileri kıydan 240 km. içerideki Kuntaur'a, daha küçük gemiler ise 280 km. içerideki Georgetown'a kadar sokulabilirler. Bu sayede Banjul, ülkede üretilen yer fıstığı ve yağ palmyesi tohumu gibi tarım ürünlerinin ihraç edilmek üzere işlendiği endüstri tesislerinin merkezi olmuştur. Şehrin gelişmesinde diğer bir faktör de ekonomik önemi giderek artan ve aynı zamanda çeşitli yerli el sanatlarının gelişmesine de yol açan dış turizmdir. Şehirde bir cami, hristiyan mezheplerine ait kiliseler ve

Bihâr eyaletinde, Ganj nehrinin sağ kıyısında kurulmuş bulunan Patna şehrinin batı kesimlerini içine alır. İslâm tarihçilerinin Azimâbâd dedikleri Bankipür yöresi, Delhi sultanlarından Firûz Şah Tuğluk'un (1351-1388) Bihâr'ı fethetmesiyle önem kazandı. Eğitime değer veren ve burada medreseler kuran Firûz Şah, 300 civarında Sanskritçe kitabı Arapça ve Farsça'ya tercüme ettirdi. Bölge Bâbü Şah'ın burayı ele geçirmesinden sonra İngiliz hâkimiyetine kadar Bâbürlüler'in idaresinde kaldı.

Bankipür, bir kısmı çok nâdir olan Arapça, Farsça ve Urduca yazma koleksiyonlarına sahip bulunan kütüphanesi sebebiyle meşhur olmuştur. Kütüphane The Patna Oriental Public Library veya Khuda Bakhsh Oriental Public Library adlarıyla bilinmektedir. Kurucusu Mevlânâ Muhammed Bahş Han (ö. 1876), buraya 1400 eserden oluşan ilk koleksiyonu bağışlamış, daha sonra kütüphane hizmete açıldığında (1891) kitap sayısı 4000'e ulaşmıştır. Muhammed Bahş'ın oğlu Mevlânâ Hudâbahş Han'ın (ö. 1908) gayretleri sayesinde kitap sayısı 6000'i bulan Bankipür Kütüphanesi, İslâmî literatür açısından değerli birçok eser ihtiva etmektedir. İngiltere'nin son Hindistan genel valisi Lord Curzon, kütüphanenin sistematik bir katalogunu hazırlaması için Sir Edward Denison Ross'u görevlendirmiş, onun başkanlığında Mevlâ Abdül-muktedir, Mevlâ Azimüddin Ahmed, Mevlâ Abdülhamid, Muinüddin Nedvî ve Mesud Âlem Nedvî tarafından Arapça ve Farsça 4000 yazmanın katalogu hazırlanmıştır. *Catalogue of the Arabic and Persian Manuscripts in the Orien-*

tal Public Library at Bankipore adıyla otuz bir cilt olarak basılan katalog, daha sonra *Catalogue of the Arabic and Persian Manuscripts in the Khuda Bakhsh Oriental Public Library* adı altında Patna'da basılmıştır. Halen kütüphanede İslâm dünyasının önemli kültür merkezleri olan Kahire, Şam, Beyrut ve diğer yerlerden toplanmış 18.000 civarında yazma bulunmaktadır (bu yazmalara ait seçme bir liste için bk. O'Connor, s. 36-92; Abid Raza Bedar, s. 623-672). Son birkaç yıldan beri Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı'na (South Asian Association for Regional Co-operation - SAARC) üye İslâm ülkelerinden yazma eser uzmanları bu eserleri yayımlama çalışmaları içine girmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

V. C. Scott O'Connor, *An Eastern Library: An Introduction to the Khuda Bakhsh Oriental Public Library*, Patna 1977; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, II, 35-36; *CHIn.*, IV, 1054; S. Lane-Pool, *History of India*, III, 190-191; Abid Raza Bedar, "Regional Planning for Unearthing the Knowledge Buried in Oriental Manuscripts Libraries", *The Third Congress of Muslim Librarians and Information Scientists: COMLIS III*, Ankara 1989, s. 621-672; J. Ireland Hasler, "The Oriental Public Library, Bankipore", *MW*, VI (1916), s. 57-65; "Bankipür", *IA*, II, 304; A. S. Bazmee Ansari, "Bankipür", *EL²* (İng.), I, 1018; a.m.f., "Bankipür", *UDMİ*, III, 1014-1015.

RIZA KURTULUŞ

BARABA

Sibirya'da bir bölgeye ve burada bulunan Türk topluluğuna verilen ad.

Sibirya'da Ob ve İrtiş ırmaıkları arasında, yer yer ormanlıklarla kaplı bozkırlık bir sahadır. Bugün de yaygın olan rivayetlere göre Tura Şibanlıları veya Tura Özbekleri hanı Bek-Kondu neslinden Mur-taza Han oğlu Küçüm Han (1563-1598), bu bölgede bulunan Türkler'e Baraba adını vermişti. Bu halk rivayeti muhtemelen Küçüm Han zamanında Rus Kazakları'na karşı yapılan mücadelenin destanı edebiyata akseden bir yakıştımasıdır. Baraba kelimesi Bar-apa adındaki bir Kıpçak boyunun günümüze kadar gelen adı olmalıdır. Zira bu bölgenin eski halkı Kıpçaklar'ın bir boyunun Toksaba (Toks-u-apa) olduğu bilinmektedir. Bölgenin Baraba olarak adlandırılışı ise XVIII. yüzyıldan itibaren Rus istilasından sonraki devrelere uzanır. Daha önceki Altın Orda ve Özbek Hanlığı dönemlerine ait yerli kaynaklarda Tay Boğa Yurdu veya Tura Yurdu şeklinde geçen bu bozkırla-